

Ramverk för nationella grunddata inom den offentliga förvaltningen

Version 1.0 2021-01-29

Sammanfattning

Detta dokument med bilagor utgör ramverket för nationella grunddata inom den offentliga förvaltningen. Det har tagits fram av de i uppdraget¹ ingående myndigheterna. Dessutom har Trafikverket och Naturvårdsverket ingått i arbetet.

Ramverket är en vidareutveckling av det som föreslogs i slutrapporten 2019².

Ramverket definierar nationella grunddata som *uppgifter, inom offentlig förvaltning, som flera aktörer har behov av och som är viktiga i samhället och som uppfyller överenskomna egenskaper, principer och riktlinjer.*

Syftet med ramverket är att skapa förutsättningar för en säker och effektiv tillgång till nationella grunddata.

Det övergripande målet är att se till att nationella grunddata över tid bedöms som användbara, tillförlitliga och fullständiga samt att de hanteras säkert.

De överenskomna egenskaperna är att nationella grunddata:

- produceras av offentliga aktörer,
- används av flera konsumenter,
- är viktiga i samhället,
- följer överenskomna regler.

De överenskomna principerna och riktlinjerna är att nationella grunddata ska:

- ge samhällsnytta,
- kunna nyttjas effektivt och enkelt,
- stödja ”en uppgift en gång”,
- följa fastställda krav,
- vara kombinerbara,
- beskrivas,
- behandlas på ett säkert sätt.

¹ <https://www.regeringen.se/regeringsuppdrag/2019/12/uppdrag-att-etablera-ett-nationellt-ramverk-for-grunddata-inom-den-offentliga-forvaltningen/>

² <https://www.digg.se/globalassets/dokument/publicerat/publikationer/slutrapport-uppdrag-om-saker-och-effektiv-tillgang-till-grunddata.pdf>

Grunddatadomän är ett område för grunddata avseende datamängd som pekas ut i förordning (2021:xxx) om samordnad hantering av grunddata inom den offentliga förvaltningen.

Bilaga 1 Informationsarkitektur utgår från Lantmäteriets informationsarkitekturramverk³ samt Danmarks grunddataprogram med modellregler⁴.

Bilaga 2 Ansvar och roller beskriver ingående roller och befogenheter för den förvaltningsgemensamma digitala infrastrukturen för informationsutbyte.

Bilaga 3 Processer beskriver processer för att identifiera och etablera grunddatadomän samt nationella grunddata.

³ <https://www.regeringen.se/regeringsuppdrag/2020/02/uppdrag-att-etablera-en-digital-infrastruktur-for-tillgangliggorande-av-standardiserade-dataset-i-samhallsbyggnadsprocessen/>

⁴ <https://arkitektur.digst.dk/modelregler2---liste>

Innehållsförteckning

Sammanfattning	1
1 Inledning	4
1.1 Läsanvisning.....	5
1.2 Begrepp.....	5
2 Nationella grunddata	10
2.1 <i>Egenskaper för nationella grunddata</i>	12
2.1.1 Nationella grunddata produceras av offentliga aktörer	12
2.1.2 Nationella grunddata används av flera konsumenter	13
2.1.3 Nationella grunddata är viktiga i samhället	13
2.1.4 Nationella grunddata följer överenskomna regler	13
2.2 <i>Principer och riktlinjer för nationella grunddata</i>	13
2.2.1 Nationella grunddata ska ge samhällsnytta	14
2.2.2 Nationella grunddata ska kunna nyttjas effektivt och enkelt	14
2.2.3 Nationella grunddata ska stödja ”en uppgift en gång”	15
2.2.4 Nationella grunddata ska följa fastställda krav	16
2.2.5 Nationella grunddata ska vara kombinerbara.....	17
2.2.6 Nationella grunddata ska beskrivas	20
2.2.7 Nationella grunddata ska behandlas på ett säkert sätt	21
3 Grunddatadomän	24
3.1 <i>Syfte med grunddatadomän</i>	24
3.2 <i>Arbetsätt</i>	24
3.3 <i>Samverkan</i>	25
4 Bilaga 1 Informationsarkitektur	26
5 Bilaga 2 Ansvar och roller	26
6 Bilaga 3 Processer	26

1 Inledning

Detta dokument med bilagor utgör ramverket för nationella grunddata inom den offentliga förvaltningen. Det har tagits fram av de i uppdraget⁵ ingående myndigheterna. Dessutom har Trafikverket och Naturvårdsverket ingått i arbetet.

Syftet med ramverket är att skapa förutsättningar för en säker och effektiv tillgång till nationella grunddata.

De aktörer som väljer att följa ramverket samt de grunddatadomänansvariga som är ålagda att göra det, är hänvisade till de egenskaper, principer och riktlinjer som beskrivs i ramverket och ska-krav används i den kontexten.

Ramverket och grunddatadomänerna är en del av den förvaltningsgemensamma digitala infrastrukturen för informationsutbyte (Infrastrukturen). Själva ramverket ägs och förvaltas av DIGG. Grunddatadomänerna kan anpassa egna ramverk som styrning och stöd vid framtagande av nationella modeller och specifikationer så länge dessa stödjer målbilden för nationella grunddata och Infrastrukturen. Dessa ramverk har grunddatadomänansvarig rätten att besluta om.

Primära målgrupper för detta dokument.

- Beslutsfattare i organisationer som har datamängder som kan bli nationella grunddata.
 - Grunddataproducent - Förstå nytta, ansvar och vad det innebär för deras organisation (kanske främst resurser).
 - Grunddatadomänansvarig - Förstå nytta, ansvar och vad det innebär för deras organisation (kanske främst resurser).
- Utförare av jobbet.
 - Grunddataproducent – Konkret stöd för att tillgängliggöra och förvalta data som nationella grunddata. Vägledning kring hur

⁵ <https://www.regeringen.se/regeringsuppdrag/2019/12/uppdrag-att-etablera-ett-nationellt-ramverk-for-grunddata-inom-den-offentliga-forvaltningen/>

man kan förvalta annan data på ett klokt sätt som harmoniserar med övriga myndigheters förvaltning av data.

- Grunddatadomänansvarig – Ge stöd i att etablera och förvalta en grunddatadomän.
- Konsumenter av nationella grunddata.
 - Förstå nytta, ansvar och hur pass det går att lita på den här informationen (riktighet, tillgänglighet etc.)
 - Förstå hur man kan vara med och påverka utvecklingen av tillgång till nationella grunddata.

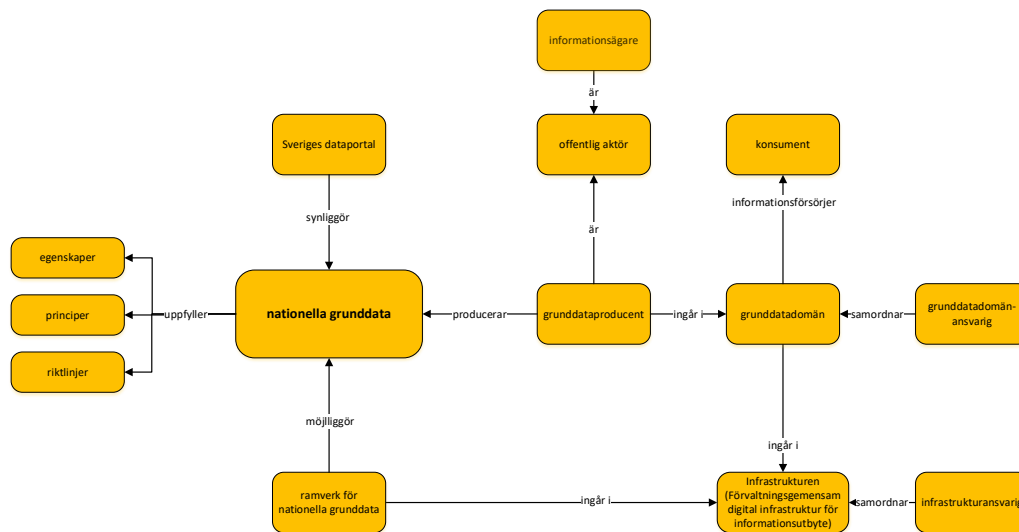
För ovanstående målgrupper är det viktigt att ramverket är så välbeskrivet att de får förutsättningar att, på egen hand, bära förklaringen in i sina organisationer.

1.1 Läsanvisning

Detta inledande avsnitt innehåller denna inledning samt en begreppsmodell och en begreppslista. I avsnitt 2 redogörs för egenskaper, principer och riktlinjer för nationella grunddata. I avsnitt 3 beskrivs vad en grunddatadomän är. I bilaga 1 Informationsarkitektur finns regler för begrepps- och informationsmodeller. Bilaga 2 redogör för ansvar och roller inom Infrastrukturen, i vilken ramverket och grunddatadomänerna är en del. Bilaga 3 beskriver de två processerna identifiera och etablera grunddatadomän samt identifiera och etablera nationella grunddata.

1.2 Begrepp

Nedanstående begrepp beskrivs i det sammanhang som de används i nedanstående text, det vill säga i samband med ramverket för nationella grunddata.

Figur 1 Begreppsmodell för centrala begrepp i ramverket.

Begrepp	Beskrivning eller definition	Begreppskälla
Data	representation av fakta, idéer eller liknande i en form lämpad för överföring, tolkning eller bearbetning av människor eller av automatiska hjälpmedel	Rikstermbanken
Datavärd	myndighet som vid behov serverar producenter med dataförvaltning och vidareförmedling av information	Nationellt tillgängliggörande av digitala detaljplaner (Lantmäteriet)
Egenskap för nationella grunddata	kriterier eller förutsättningar som ska vara uppfyllda för att uppgifter ska kunna beaktas som kandidater för nationella grunddata	Detta uppdrag
Grunddata	uppgifter, inom offentlig förvaltning, som flera aktörer har behov av och som är viktiga i samhället	Uppdrag om säker och effektiv tillgång till grunddata (DIGG)
Grunddatadomän	område för grunddata avseende datamängd som pekas ut i förordning (2021:xxxx) om samordnad hantering av grunddata inom den offentliga förvaltningen	Detta uppdrag

Grunddatadomänansvarig	myndighet med samordningsansvar för hantering av grunddata inom grunddatadomän	Detta uppdrag
Grunddataproducent	myndighet eller annan offentlig aktör som producerar grunddata som kan ingå i en grunddatadomän	Detta uppdrag
Information	innebörd hos data	Rikstermbanken
Informationskvalitet	informationskrav om riktighet och tillgänglighet som kompletteras med t.ex. användbarhet och kostnadseffektivitet	Detta uppdrag
Informationsägare	aktör som har ansvaret för den information som skapas och hanteras inom den egna verksamheten	Vägledning för digital samverkan (eSam)
Infrastrukturansvarig	myndighet som är ansvarig för utveckling och förvaltning av Infrastrukturen, där uppdrag ska framgå av författning.	Detta uppdrag
Infrastrukturen	Förvaltningsgemensam digital infrastruktur för informationsutbyte. Infrastruktur som stärker det offentligas förmåga att leverera effektiv, säker och innovativ digital service genom att till exempel skapa	Egen definition Slutrapport - Säkert och effektivt informationsutbyte inom den offentliga sektorn

	<p>förutsättningar för andra att använda infrastrukturen för att leverera tjänster.</p> <p>Infrastrukturen innehåller olika byggblock som möjliggör digital utveckling. Den används av många aktörer och sektorer inom den offentliga förvaltningen för att lösa gränsöverskridande och sektorsövergripande behov</p> <p>Genomgående i detta ramverk används begreppet Infrastrukturen. Med begreppet avses förvaltningsgemensam digital infrastruktur för informationsutbyte.</p>	
Interoperabilitet	förmåga eller möjlighet hos system, organisationer eller verksamhetsprocesser att fungera tillsammans och kunna kommunicera med varandra genom att gemensamma regler följs	Vägledning för digital samverkan (eSam)
Konsument	aktör som mottar eller använder tjänst eller information	Vägledning för digital samverkan (eSam)
Nationella grunddata	<p>grunddata som uppfyller överenskomna egenskaper, principer och riktlinjer</p> <p>Not: Ramverk för nationella grunddata inom den</p>	Detta uppdrag

	offentliga förvaltningen innehåller de överenskomna egenskaperna, principerna och riktlinjerna.	
Offentlig aktör	aktör som är statlig myndighet, region eller kommun	Detta uppdrag
Primär källa	den av informationsägare som utgör (föredragen) källa när andra ska nyttja just denna information	Vägledning för digital samverkan (eSam)
Princip för nationella grunddata	regel för egenskap eller handlande angående grunddata. Håller över tid och är oberoende av det specifika grunddatat eller hur det produceras eller konsumeras	Detta uppdrag
Riktlinjer för nationella grunddata	styrande uppmaningar som ger vägledning i arbetet med att detaljera principerna	Detta uppdrag
Sveriges dataportal	Sveriges dataportal gör det möjligt för allmänheten att söka bland data som tillhandahålls av offentliga och privata organisationer.	dataportal.se (DIGG)
Särskilda värdefulla datamängder	information som framgår av förteckningen över särskilda värdefulla dataset i de genomförandeakter som har meddelats med stöd av artikel 14 i öppna data-	Innovation genom information, SOU 2020:55

	direktivet.	
Tillgängliggöra	ge tillgång till information, oavsett om det görs frivilligt eller på grund av en skyldighet i annan författning	Innovation genom information, SOU 2020:55
Tillhandahålla	tillgängliggöra information i visst format eller med vissa villkor	Innovation genom information, SOU 2020:55
Tjänst	paketerad service eller lösning som erbjuds för att tillgodose ett behov	Vägledning för digital samverkan (eSam)
Öppna data	digital information i öppna format som kan vidareutnyttjas och delas fritt för valfritt ändamål	Innovation genom information, SOU 2020:55

2 Nationella grunddata

Nationella grunddata är uppgifter, inom offentlig förvaltning, som flera aktörer har behov av och som är viktiga i samhället och som uppfyller överenskomna egenskaper, principer och riktlinjer. Förutsättningar för att identifiera nationella grunddata möjliggörs genom ramverket.

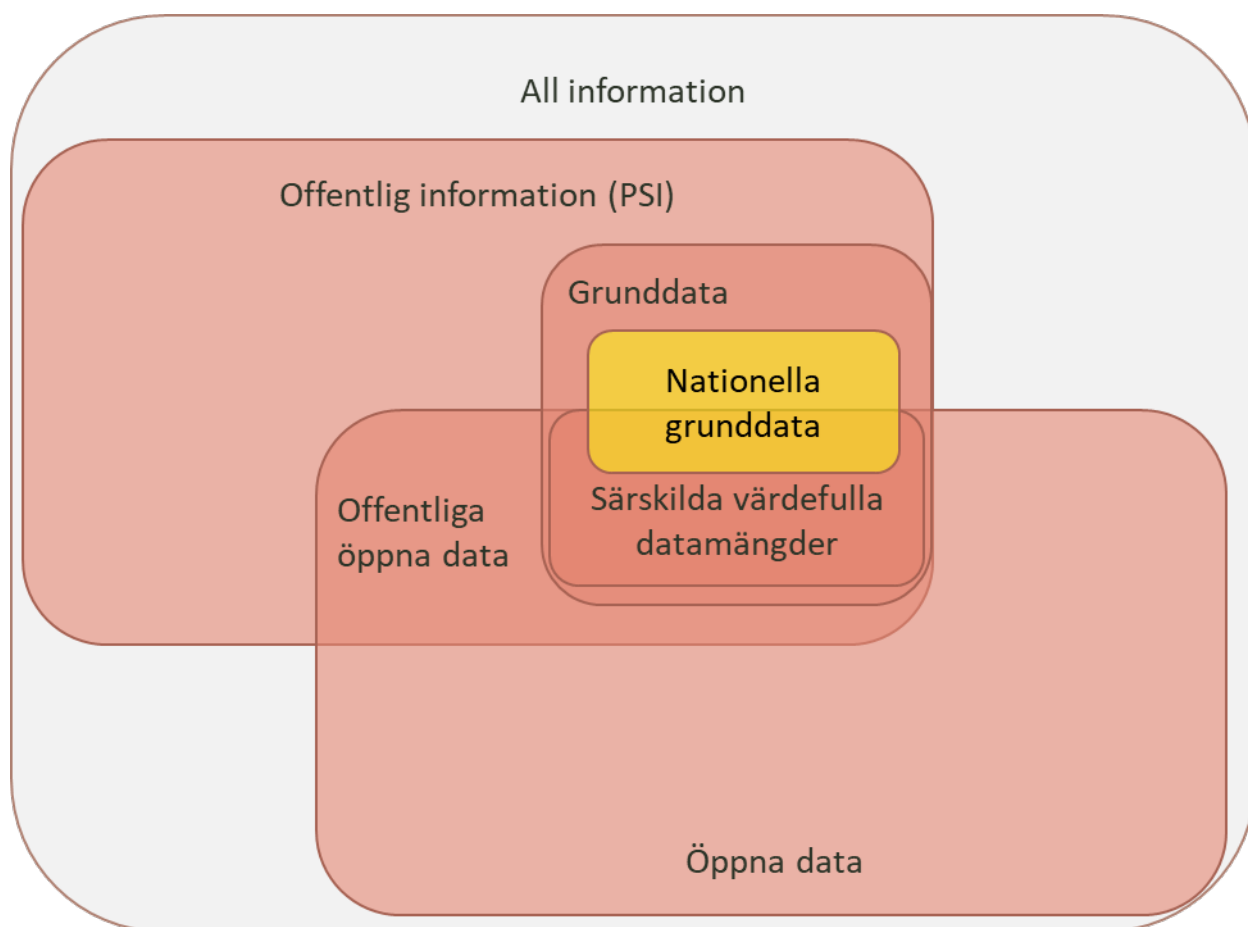
Figur 2 visar förhållandet mellan

- All information (all information som finns),
- Offentlig information (PSI)⁶ (information som innehas och görs tillgänglig av offentliga aktörer),
- Öppna data (digital information i öppna format som kan vidareutnyttjas och delas fritt för valfritt ändamål),

⁶ Begreppet "Offentlig information" avser ägarskapet till informationen och är inte en rättslig definition.

- Offentliga öppna data (digital information i öppna format som kan vidareutnyttjas och delas fritt för valfritt ändamål och som innehas och görs tillgänglig av offentliga aktörer).
- Särskilda värdefulla datamängder (Information som framgår av förteckningen över särskilda värdefulla dataset i de genomförandeakter som har meddelats med stöd av artikel 14 i öppna data-direktivet)
- Grunddata (uppgifter, inom offentlig förvaltning, som flera aktörer har behov av och som är viktiga i samhället) samt
- Nationella grunddata (grunddata som uppfyller överenskomna egenskaper, principer och riktlinjer).

Nationella grunddata utgör en delmängd av grunddata, särskilda värdefulla datamängder och offentliga öppna data. Grunddata ryms inom offentlig information och en del grunddata är öppna data. Alla särskilda värdefulla datamängder är grunddata och offentliga öppna data. När fler grunddatamängder följer ramverket kommer mängden nationella grunddata att bli större.

Figur 2 Nationella grunddata i förhållande till grunddata, särskilda värdefulla datamängder, offentliga öppna data, öppna data, offentlig information och all information. Figuren har inte anspråk på att visa ställningstaganden i frågor kring offentlighet och sekretess.

2.1 Egenskaper för nationella grunddata

Egenskaperna beskriver de kriterier eller förutsättningar som ska vara uppfyllda för att uppgifter ska kunna beaktas av grunddatadomänansvarig som kandidater för nationella grunddata.

Egenskaperna utgår från definitionen och de delar som ingår i den: uppgifter, inom offentlig förvaltning, som flera aktörer har behov av och som är viktiga i samhället och som uppfyller överenskomna egenskaper, principer och riktlinjer.

2.1.1 Nationella grunddata produceras av offentliga aktörer

Nationella grunddata ägs eller produceras av, eller på uppdrag av det offentliga och omfattar inte data som har ursprung hos privata aktörer. Nationella grunddata har ett tydligt ägarskap och nyttjanderätten är säkerställd.

2.1.2 Nationella grunddata används av flera konsumenter

Om en uppgift ska föras in som nationella grunddata ska det finnas behov av användning hos minst en ytterligare konsument utöver informationsägaren. Uppgifter som hanteras eller förekommer hos en aktör och som används bara av den aktören uppfyller inte kriterierna för nationella grunddata.

2.1.3 Nationella grunddata är viktiga i samhället

Nationella grunddata ska utgöra stor betydelse för samhället och inte bara för ett fåtal konsumenter.

2.1.4 Nationella grunddata följer överenskomna regler

De regler som framgår av detta ramverk ska följas för att uppgifter ska kunna beaktas som nationella grunddata. Inom de olika grunddatadomänerna kan det förekomma ytterligare regler som grunddataproducenterna behöver förhålla sig till.

2.2 Principer och riktlinjer för nationella grunddata

Principerna ger inriktning, håller över tid och är oberoende av hur nationella grunddata produceras eller konsumeras. Principerna utgörs av rubrikerna och ingressen nedan.

Principerna för nationella grunddata utgår från det europeiska interoperabilitetsramverket (EIF)⁷, svenskt ramverk för digital samverkan⁸ samt nationella principer för att tillgängliggöra information⁹.

Riktlinjerna fungerar som styrande uppmaningar som ger vägledning i arbetet med att detaljera principerna.

Nationella grunddata är en gemensam resurs och dess hantering ska ske ur ett livscykelperspektiv. Det innebär att det redan från det att data skapas behöver finnas en plan för hur data värderas, hanteras, bevaras, hålls säkert, tillgängliggörs och har en tydlig förvaltning. När det gäller att beskriva nationella grunddata kan informationsmodeller skapas på flera nivåer. Informationsmodellerna kan också

⁷ https://ec.europa.eu/isa2/eif_en

⁸ <https://www.digg.se/utveckling-av-digital-forvaltning/svenskt-ramverk-for-digital-samverkan>

⁹ <https://www.digg.se/utveckling-av-digital-forvaltning/oppna-och-delade-data/offentliga-aktorer/nationella-principer/>

behöva kompletteras med begreppsmodeller för att öka förståelsen för deras innehåll.

Det övergripande målet är att se till att nationella grunddata över tid bedöms som användbara, tillförlitliga och fullständiga samt att de hanteras säkert.

2.2.1 Nationella grunddata ska ge samhällsnytta

Nationella grunddata ska efterfrågas av mer än en konsument och ska ge en samhällsnytta i fler processer än inom den egna verksamheten.

Riktlinjer

Syftet med att uppgifter ska distribueras i form av nationella grunddata är att åstadkomma samhällsnytta. Genom att välja att samverka kan grunddataaktörerna stärka sin förmåga att se och agera utifrån ett helhetsperspektiv och skapa större samlad samhällsnytta och säkerhet kring hanteringen av nationella grunddata. Det är viktigt att säkerställa att man, enskilt och i samverkan med andra, gör rätt saker och på rätt sätt. Samverkan bör ske så tidigt som möjligt i utvecklingsarbetet med syfte att nationella grunddata hanteras enligt de gällande principerna och att de nödvändiga förutsättningarna skapas att dessa data kan tillhandahållas ändamålsenligt, effektivt och säkert till konsumenterna.¹⁰

2.2.2 Nationella grunddata ska kunna nyttjas effektivt och enkelt
Tillgång till och effektivt utbyte av information är en grundförutsättning för digitalisering. För att öka rörligheten av information och data behöver data enkelt kunna överföras och återanvändas mellan producenter, konsumenter och tekniska system.

Riktlinjer

Återanvändning av information är en kritisk faktor för ökad digitalisering och effektivisering av samhällsprocesser och offentlig förvaltning i syfte att förenkla

¹⁰ https://www.digg.se/utveckling-av-digital-forvaltning/svenskt-ramverk-for-digital-samverkan/grundlaggande-principer-for-digital-samverkan#1_samverka_som_forstahandsval

och förbättra för individer och företag. Samtidigt måste integritet och säkerhet beaktas noga.

Behov av nationella grunddata omfattar till exempel

- att konsumenter ges tillgång till nationella grunddata med känd åtkomlighet, kvalitet och aktualitet,
- att konsumenter får säkrad tillgång till enhetliga nationella grunddata samt
- att tillgång till nationella grunddata skapar en potential för effektivisering och kostnadsbesparing samt bättre kontroll och styrning.

Andra initiativ i samma riktning kan användas som stöd för att nå önskat resultat och öka återanvändning. Exempel är arbete med att utveckla vidareutnyttjande av uppgifter, öppna data och EU-kommissionens arbete med särskilda värdefulla datamängder.

Vidareutnyttjande inom ramen för EU:s interoperabilitetsarbete innebär även att offentliga aktörer ska dra nytta av andra organisationers erfarenheter genom att se vad som finns tillgängligt, och bedöma hur användbart eller relevant det är för det aktuella problemet. Det innebär att offentliga förvaltningar måste vara beredda att dela med sig av det man tagit fram, som koncept, ramar, specifikationer, verktyg och komponenter för interoperabilitet. Exempel är de interoperabilitetsstandarder för adresser, fastighetsregister och andra uppgiftsområden som fastställts i Inspire-direktivet, som kan och bör användas mer allmänt utanför den grunddatadomän för vilken de ursprungligen togs fram.¹¹

DIGG har tagit fram nationella principer för att tillgängliggöra information¹², som ska visa vägen vid tillgängliggörande och användning av offentlig information, och är tillämpbara även på nationella grunddata.

2.2.3 Nationella grunddata ska stödja "en uppgift en gång"
Så långt det är möjligt ska nationella grunddata hämtas från primär källa eller datavärd och dubbellagring bör undvikas. Det innebär att principen om en uppgift en gång kan uppfyllas.

¹¹ Europeiska interoperabilitetsramen – genomförandestrategi, Grundläggande princip 4 - Vidareutnyttjande <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/SV/TXT/HTML/?uri=CELEX:52017DC0134&from=EN>

¹² <https://www.digg.se/utveckling-av-digital-forvaltning/oppna-och-delade-data/offentliga-aktorer/nationella-principer/>

Riktlinjer

För att underlätta för konsumenten att få tillgång till kvalitetssäkrad och aktuell information ska nationella grunddata ha en primär källa. En primär källa innebär den av informationsägarna som utgör föredragen källa när andra ska utnyttja just denna information.

En primär källa från vilken nationella grunddata kan hämtas innebär i förlängningen att uppgiftslämnarbördan minskar för företag och privatpersoner, då konsumenten som hämtar får tillgång till begripliga och aktuella data med beskriven kvalitet utan att behöva fråga sina kunder vid upprepade tillfällen.

Aspekter som var uppgifter registreras eller ändras av uppgiftslämnare ska också beaktas när grunddatadomänansvarig bestämmer och kommunicerar val av primär källa. Grunddatadomänansvarig har det slutliga ansvaret för att nationella grunddata kan hämtas hos primär källa enligt fastställda krav.

2.2.4 Nationella grunddata ska följa fastställda krav

Nationella grunddata ska tillgängliggöras, behandlas och beskrivas på ett gemensamt sätt, i enlighet med de krav som formuleras i detta ramverk. Ytterligare behov och krav kan behöva mötas inom ramen för de olika domänerna.

Riktlinjer

Domänspecifika krav ska fastslås och publiceras av grunddatadomänansvarig, efter samråd med infrastrukturansvarig.

Att dokumentera kvaliteten hos nationella grunddata är viktigt för att kunna jämföra nationella grunddata och välja de nationella grunddata som passar användarens behov eller krav. Fullständiga beskrivningar av kvaliteten hos nationella grunddata förenklar tillhandahållande och användning.

Kvalitetsinformationen möjliggör också för användare av nationella grunddata att utvärdera nationella grunddatas lämplighet när det gäller olika tillämpningar.

Ett av de främsta syftena med nationella grunddata är att ge möjlighet till kombinerbarhet och analys av data från olika källor. Kvalitetsuppgifter kopplade

till ingångsdata behövs för att avgöra vilka kombinationer och analyser som kan göras samt vilken datakvalitet resultaten förväntas få. Behovet av datakvalitetsredovisning förstärks också av att framtida användare och tillämpningar inte är kända i dag.

För att kunna förenkla utvärderingen av nationella grunddata är det viktigt att resultaten i kvalitetsredovisningen uttrycks enligt standard eller överenskommelser så att de går att jämföra. Det måste även finnas en gemensam förståelse för de datakvalitetsmått som används.

Kvalitetsredovisningen kan göras på detaljnivå eller på mer övergripande nivå. Den kan lagras i datamängden eller separat.

Exempel på standard som används inom geodata är ISO 19157. Den innehåller kvalitetsteman som fullständighet, logisk konsistens, lägesnoggrannhet, tematisk noggrannhet, temporal kvalitet samt användbarhet.

2.2.5 Nationella grunddata ska vara kombinerbara
Nationella grunddata ska finnas i digital form, tillgängliga i ett format som är maskinläsbart. Nationella grunddata ska också vara beskrivna, sökbara och kombinerbara.

Riktlinjer

Interoperabilitet, i betydelsen förmåga eller möjlighet hos system, organisationer eller verksamhetsprocesser att fungera tillsammans och kunna kommunicera med varandra genom att gemensamma regler följs, är nödvändig för ett effektivt informationsutbyte både nationellt och internationellt. Med interoperabilitet minskas risken för fragmentisering av digitala tjänster.

Inom EU finns principen ”Interoperability by default”, och i Tallinndeklarationen framgår att inriktningen inom detta område för perioden 2018–2022 är ”work on national interoperability frameworks based on the European Interoperability

Framework (EIF), while respecting also the relevant national standards, and adhere to EIF for cross-border digital public services”.¹³

Interoperabilitet påverkar flera aspekter av tillhandahållandet av digitala tjänster¹⁴:

Figur 3 De fyra perspektiven på interoperabilitet från EIF.

Rättslig interoperabilitet – innebär till exempel att se till att lagstiftningen inte skapar omotiverade hinder för vidareutnyttjandet av uppgifter inom olika politikområden, samt vid behov föreslå nya författningar för att underlätta informationsutbyte.

Organisatorisk interoperabilitet – innebär till exempel att förtydliga ansvar och förväntningar mellan aktörer, ta hand om användares behov, skapa gemensamma processer samt begära formella överenskommelser om villkoren för samverkan och informationsutbyte mellan aktörer. Formella överenskommelser om nationella grunddata rör exempelvis skyddsnivåer och krav på säkerhetsåtgärder vid utbyte.

Semantisk interoperabilitet - innebär att uppgifternas och informationens exakta format och betydelse bevaras och förstås genom hela utbytet mellan parterna, med andra ord att ”det som skickas är det som förstås”. En utgångspunkt för att förbättra den semantiska interoperabiliteten är att organisationer ser data och information som en värdefull offentlig tillgång, genom att till exempel ta fram en

¹³ Tallinn Declaration on eGovernment

¹⁴ European Interoperability Framework

strategi för informationshantering som utarbetas och samordnas på högsta möjliga nivå för att undvika fragmentering och fastställa prioriteringar.

Offentliga aktörer bör hantera sina uppgifter i gemensamma semantiska och syntaktiska format för att underlätta offentliggörande på portaler och vid sammanställning, utbyte och vidareutnyttjande, till exempel genom att säkerställa användningen av gemensamma beskrivningar av den information som utbyts.

I EIF har den semantiska interoperabiliteten både semantiska och syntaktiska aspekter:

- Den semantiska aspekten avser dataelementens betydelse och förhållandet mellan dem. Det inbegriper att man tar fram vokabulärer och scheman för att beskriva uppgiftsutbyten, och ser till att alla kommunicerande parter förstår dataelementen på samma sätt.
- Den syntaktiska aspekten handlar om att beskriva den utbytta informationens exakta format i form av grammatik och format.

Nationella grunddata ska i förlängningen kunna utbytas mellan medlemsländerna i EU. Grunddatadomänansvariga och informationsägare ska därför säkerställa att man kan leva upp till de krav som ställs och att enskilda nationella grunddata eller ackumulerade och aggregerade mängder nationella grunddata inom EU inte innebär ohanterliga risker för Sveriges säkerhet, dataskydd eller informationssäkerhet i övrigt.

Standardisering

Standarder och specifikationer är grundläggande för interoperabilitet. Offentliga aktörer bör därför införa processer för att välja relevanta standarder och specifikationer, utvärdera dem, övervaka genomförandet, kontrollera efterlevnaden och testa interoperabiliteten. Man bör också använda en strukturerad, öppen, objektiv och gemensam metod för att bedöma och välja standarder och specifikationer, samt beakta relevanta EU-rekommendationer och

sträva efter konsekvens¹⁵, samt dokumentera standarder och specifikationer, i öppna kataloger med en standardiserad beskrivning.

2.2.6 Nationella grunddata ska beskrivas

På Sveriges dataportal ska information om och beskrivningar av nationella grunddata och relaterade tjänster (i form av till exempel metadata, definitioner, modeller och specifikationer) tillgängliggöras för konsumenter.

Riktlinjer

För att konsumenter ska kunna hitta och använda information måste de veta vilken information som finns tillgänglig, hur den kan och får användas och var den finns tillgänglig. Ansvariga för grunddatadomänerna ska därför ha en väl underbyggd uppfattning om sina konsumenters behov, använda gemensamma beskrivningssätt samt upprätthålla en aktuell och rättvisande översikt över sina nationella grunddata, som publiceras på Sveriges dataportal.

Grunddatadomänansvariga ska beskriva sina nationella grunddata på ett strukturerat, standardiserat och samordnat sätt, och publicera beskrivningar öppet.

Producenter ska beskriva korrekthet, fullständighet och aktualitet på de nationella grunddata som tillgängliggörs.

För att kunna möta de behov som finns hos konsumenterna av nationella grunddata behöver det finnas en samlad bild över de nationella grunddata som ingår i ramverket. Denna samlade bild är en gemensam övergripande informationsmodell, vars syfte är att

- visa vilka nationella grunddata vi har i Sverige, samt hur de relaterar till varandra och inom vilken grunddatadomän de finns,
- förenkla för konsumenter att hitta den information de vill nyttja,

¹⁵ European Interoperability Framework, avsnitt 3.1 <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/SV/TXT/HTML/?uri=CELEX:52017DC0134&from=EN>

- tydliggöra för aktörer vilken grunddataproducent som har ansvar för vilken information.

I samband med införandet av nationella grunddata ska strukturerad information om nationella grunddata finnas tillgänglig via Sveriges dataportal samt andra portaler som är relevanta för olika domäner, till exempel Geodataportalen. Där ska bland annat följande publiceras enligt överenskommen standard och notation:

- Aktuella informationsutbytesmodeller i flera versioner utifrån behov. Detta för att informationen ska förbli tillgänglig för de tjänster som inte uppdateras i samma takt som informationsutbytesmodellen. Versionshantering sker enligt de avtal som gäller för respektive grunddatadomän.
- Specifikationer av datamängder med hänvisning till tjänstebeskrivningar.

För att information om nationella grunddata ska kunna publiceras på Sveriges dataportal krävs ett medgivande om publicering av producenten. Beslutsunderlag inför publicering ska innehålla en riskbedömning och informationsklassning.

2.2.7 Nationella grunddata ska behandlas på ett säkert sätt
För att behandlingen av nationella grunddata ska ha en tillräcklig och likvärdig säkerhet under sin livscykel behöver alla aktörer som behandlar nationella grunddata på en grundläggande nivå bedriva ett riskbaserat och systematiskt informationssäkerhetsarbete och upprätthålla en tillräcklig nivå av informationssäkerhet.

Riktlinjer

Användande och vidareutnyttjande av nationella grunddata inom och utanför offentlig förvaltning förutsätter att grunddatadomänansvariga och andra aktörer som behandlar informationen har ett riskbaserat och systematiskt arbete med informationssäkerhet. Skydd för informationen, integritet och robusthet i försörjningen av nationella grunddata är centralt. Säkerhetskrav kommer att ställas på hanteringen av nationella grunddatamängder utifrån resultatet av informationsklassning och riskbedömning hos de organisationer som ingår i domänerna. Dataskyddslagen med tillhörande föreskrifter behöver iaktas för nationella grunddata som utgörs av personuppgifter. Säkerhetsskyddslagen med

tillhörande föreskrifter behöver iakttas för nationella grunddata som utgörs av uppgifter, enskilda eller i aggregerad eller ackumulerad mängd, eller för verksamhet som är av betydelse för Sveriges säkerhet.

Informationssäkerhetsarbetet hos organisationer som behandlar nationella grunddata ska omhänderta följande:

- Att *gemensamt* kartlägga, identifiera och kommunicera legala krav, den egna verksamhetens och externa parter behov och uttryckta förväntningar avseende informationssäkerhet. Målet är att informationsägare ska kunna skydda de uppgifter som tillgängliggörs som nationella grunddata utifrån hur de har klassats, vilka legala krav som gäller för informationsbehandlingen och utifrån de krav på säkerhetsåtgärder som framförts samt motiveringen till dessa.
- Tydliggöra att ramverkets styrning av informationssäkerhetsarbetet för behandling av nationella grunddata avseende statliga myndigheter på en grundläggande nivå följer av kraven i MSB:s föreskrifter om informationssäkerhet för statliga myndigheter (MSBFS 2020:6) och säkerhetsåtgärder i informationssystem för statliga myndigheter (MSBFS 2020:7). Även krav inom områdena dataskydd och säkerhetsskydd ska särskilt iakttas vid behandlingen av nationella grunddata.
- Tillhandahålla nödvändiga krav på säkerhetsåtgärder för kommuner, regioner och privata utförare som motsvarar kraven i MSB:s föreskrifter om informationssäkerhet och säkerhetsåtgärder för informationssystem för statliga myndigheter och informera om hur uppföljning av ställda krav görs av informationsägaren.
- Säkerställa att ramverkets styrning av informationssäkerhetsarbetet vid behandling av nationella grunddata ligger till grund för kravformulering i överenskommelser och avtal som reglerar utbytet av nationella grunddata, särskilt med organisationer som inte är statliga myndigheter.
- Säkerställa att grunddatadomänansvariga och informationsägare i de olika grunddatadomänerna kan ställa krav på samverkan mellan de parter från vilkas information ingår i domänen. Samverkan ska i sin tur kunna ombesörja genomförandet av informationsklassning och riskanalys för ackumulering och aggregering av grunddata samt identifierade sårbarheter och nya hot från en förändrad omvärld, befintliga och nya ekonomiska

värden som knyts till enskilda typer av nationella grunddata inom domänen, teknisk utveckling och nya former för vidareutnyttjande.

- Ha en möjlighet att följa upp att regelverket för säkerhetsarbetet efterföljs av alla berörda organisationer samt identifiering och hantering av behov av utveckling av detta ramverks innehåll och del i den övergripande styrningen av den förvaltningsgemensamma digitala infrastrukturen.

3 Grunddatadomän

Med grunddatadomän avses område för grunddata avseende datamängd som pekas ut i förordning (2021:xxx) om samordnad hantering av grunddata inom den offentliga förvaltningen. Grunddatadomänansvarig är myndighet med samordningsansvar för hantering av grunddata inom grunddatadomän.

3.1 Syfte med grunddatadomän

Syftet med grunddatadomänen är att möjliggöra en relevant samverkan, utveckling och tillgängliggörande och tillhandahållande av nationella grunddata. Målet för arbetet i en grunddatadomän är att nyttskapande nationella grunddata ska tillgängliggöras och tillhandahållas på efterfrågat sätt.

Samverkan inom en grunddatadomän kompletterar andra arbetsätt och samverkansformer i syfte att:

- skapa förutsättningar för en säker och effektiv tillgång till nationella grunddata,
- möta regeringens satsningar på digitalisering genom gemensam hantering av nationella grunddata,
- ge organisatoriska förutsättningar att kunna fortsätta arbetet med ramverket och grunddatadomäner.

3.2 Arbetsätt

En grunddatadomän ska:

- ansvara för utveckling och förvaltning av tilldelad grunddatadomän, där uppdrag ska framgå av författning,
- förhålla sig till den övergripande styrningen inom Infrastrukturen men även utöva styrning inom sin grunddatadomän,
- samverka med kompetensområden, andra grunddatadomäner och övriga relevanta aktörer, enligt framtagen styrmodell.

3.3 Samverkan

Grunddatadomäner ska samverka med varandra för att uppnå största möjliga samhällsnytta och säkerhet. Samverkan sker i kompetensområde grunddata¹⁶.

För att ett tillgängliggörande av nationella grunddata ska fungera så behöver grunddataproducenterna inom samma grunddatadomän aktivt samarbeta med grunddatadomänansvarig, gemensamt hantera och nå överenskommelser. De ska ta hänsyn till behov hos de konsumenter som behöver tillgång till deras nationella grunddata.

Överenskommelser och avtal kan till exempel handla om:

- villkor för informationsutbyte,
- att tillämpa gemensam samordning och styrning på övergripande nivå,
- att säkerställa användningen av gemensamma beskrivningar och definitioner av de uppgifter som utbyts, till exempel genom kodverk, ordlistor och unika identiteter,
- gemensamma sätt att beskriva och tillgängliggöra beskrivningar av grunddatamängder,
- informationsklassning, skyddsnivåer och säkerhetsåtgärder, inklusive servicenivåavtal¹⁷, för hantering av nationella grunddata.

Det kan finnas ansvarsöverlapp vad gäller specifika grunddata eller informationsområden mellan grunddatadomäner. När överlapp identifieras är det viktigt att berörda informationsägare samarbetar, identifierar risker och tydliggör hur eventuella överlappande ansvar och mandat ska fördelas, samt beslutar hur risker ska hanteras.

Grunddatadomänansvarig ansvarar för identifiering och koordinering av hanterandet av övergripande risker kopplade till användning, värden kopplade till – samt aggregering och ackumulering av – domänens grunddata. Ansvaret omfattar samordning och stöttning i producenters klassning och samordning av identifieringen av nödvändiga säkerhetsåtgärder för domänens grunddata.

¹⁶ Se Delredovisning grunddata kapitel 5.1.2 <https://www.digg.se/informationsutbyte-och-grunddata>

¹⁷ Engelskans *Service Level Agreement* (SLA)

4 Bilaga 1

Informationsarkitektur

5 Bilaga 2 Ansvar och roller

6 Bilaga 3 Processer

Se <https://www.digg.se/informationsutbyte-och-grunddata> för bilagor.